

**KASHMIR MUAMMOSI – HINDISTON VA POKISTON
MUNOSABATLARINING KESKINLASHUVI****Nasullojev Dilshod Zuhridinovich***O‘zbekiston Jahon Tillari Universiteti Xalqaro Jurnalistika Fakulteti Xalqaro**Munosabatlar Ta’lim Yo’nalishi 2-kurs talabasi**Tel: +998918329212**Email: nasulayevdilshod@gmail.com*

Annotatsiya: *Kashmir mojarosi Hindiston va Pokiston o‘rtasidagi eng uzoq davom etayotgan geosiyosiy nizolardan biri bo‘lib, mintaqadagi xavfsizlik, barqarorlik va xalqaro diplomatik munosabatlar uchun doimiy tahdid bo‘lib kelmoqda. Tarixiy jihatdan 1947-yildan boshlab boshlangan bu mojarolar zanjiri har ikki davlat uchun milliy xavfsizlik, siyosiy legitimlik va xalqaro mavqeni belgilovchi muhim omillardan biriga aylangan. Ayniqsa, Kashmirda vaqt-vaqti bilan sodir bo‘layotgan terrorchilik hujumlari ikki yadro qurollariga ega davlatlar o‘rtasida harbiy to‘qnashuv xavfini oshirib boradi. 2025-yil 22-aprel kuni Jammu va Kashmirdagi Pahalgam shahrida sodir etilgan portlash ana shunday inqirozli davrlarning navbatdagisi sifatida tarixda qayd etildi. Ushbu voqea Hindiston-Pokiston munosabatlarida harbiy, siyosiy va diplomatik jihatdan yangi bosqichni boshlab berdi. Hujum ortidan yuzaga kelgan harbiy operatsiyalar, AQShning vositachilik tashabbuslari hamda xalqaro hamjamiyatning munosabati nafaqat mintaqaviy kuchlar o‘rtasidagi muvozanatga, balki global geosiyosiy tartibga ham ta’sir ko‘rsatdi. Shuningdek, ushbu maqolada 2025-yilgi Pahalgamdagi teraktning sabablari, oqibatlar va uning Hindiston-Pokiston munosabatlari, Kashmir mintaqasidagi xavfsizlik muammolari hamda xalqaro siyosatga bo‘lgan ta’siri chuqur tahlil qilinadi. Shuningdek, Hindistonning ichki siyosiy strategiyasi, Pokistonning terrorizmga aloqadorlikdagi roli va AQShning vositachilik siyosati doirasidagi harakatlari ham atroflicha ko‘rib chiqiladi.*

Kalit so‘zlar: *Hindiston va Pokiston o‘rtasida geosiyosiy tendensiyalar, millatchi guruhlar va ularning ta’siri, harbiy operatsiyalar, chet davlatlar va AQSH aralashuvi*

Kirish

2025-yil 22-aprel kuni Hindistonning Jammu va Kashmir hududida joylashgan Pahalgam shahrida amalga oshirilgan terakt natijasida 26 kishi halok bo‘ldi. Bu voqea Hindiston hamda Pokiston o‘rtasidagi uzoq yillik Kashmir mojarosini yana xalqaro siyosat maydoniga olib chiqdi. Hujum ortidan yuzaga kelgan harbiy keskinlik va AQShning aralashuvi Hindistonning Pokistonga nisbatan olib borayotgan siyosiy strategiyasidagi zaif jihatlarni

namoyon qildi. Ichki xavfsizlik nuqtai nazaridan, Hindiston Kashmirda terrorchilik tahdidini bartaraf etishda davomiy barqarorlikka erisha olmadi. Mintaqaviy kontekstdan qaraganda, Hindiston harbiy kuchi va geosiyosiy salohiyatiga qaramay, Pokistonga qarshi yetarlicha kuchli va ogohlantiruvchi siyosatni shakllantira olmadi. Xalqaro maydonda esa AQSh prezidenti Donald Tramp tomonidan bildirilgan vositachilik taklifi Dehli uchun tashqi siyosiy yutqazish sifatida baholandi.⁷

Asosiy qism

Pahalgamdagi hujum — 2008-yildagi Mumbaydagi portlashlardan keyin eng ko‘p tinch aholi qurbonlariga olib kelgan terrorchilik harakati bo‘lib, bu jihatdan tarixiy ahamiyat kasb etmoqda. Har ikki holatda ham “Lashkar-e-Toiba” (LeT) terrorchi tashkiloti ishtirok etganlikda gumon qilinmoqda. Biroq, Pahalgamdagi voqeaga nisbatan javobgarlikni dastlab “Qarshilik fronti” deb nomlanuvchi guruh o‘z zimmasiga olgan. Ular bu hujumni 2019-yildan keyin Kashmirda yuz bergan demografik o‘zgarishlar — ya’ni mintaqaga ko‘chib kelayotgan hind aholisining ko‘payishi bilan izohlashga uringan. Ammo oradan ko‘p o‘tmay, guruh bu da’vodan voz kechdi. Hindiston razvedka va xavfsizlik xizmatlari bu “Qarshilik fronti”ni aslida “Lashkar-e-Toiba”ning mahalliy bo‘limi deb hisoblashmoqda. LeT esa, o‘z navbatida, Pokistonning Inter-Services Intelligence (ISI) razvedka agentligi bilan yaqin aloqador bo‘lgan tashkilot sifatida tanilgan. Mazkur hodisa nafaqat Hindiston-Pokiston munosabatlarini yanada keskinlashtirdi, balki xalqaro hamjamiyatni Kashmir masalasiga qaytishga undadi. Avvalgi 1999, 2001–2002 va 2019-yillardagi inqirozlar bu darajada xalqaro e’tiborni tortmagan edi. Bu safar esa vaziyat boshqacha tus oldi: mintaqadagi beqarorlik orqali tashqi kuchlar, xususan AQSh, o‘z vositachiligini kuchaytirishga muvaffaq bo‘ldi. Bu esa Hindiston uchun geosiyosiy bosim va tashqi ta’sirlarning kuchayishiga olib keldi.⁸

---

⁷ Bashir, S. (2020). *Kashmir Conflict: Historical and Political Analysis*. New Delhi: Oxford University Press.

⁸ Trivedi, R. (2018). *India-Pakistan Conflicts and the Kashmir Issue*. *Strategic Analysis*, 42(2), 157-172.

1- rasm

2019-yil avgust oyida Hindiston Bosh vaziri Narendra Modi boshchiligidagi hind millatchi Bharatiya Janata partiyasi (BJP) uzoq yillik saylov va’dasini amalga oshirdi. Jammu va Kashmir shtatini ikkiga ajratib, ikki yangi ittifoq hududi — Jammu va Kashmir hamda Ladakh tashkil qilindi. Endi bu hududlar to‘g‘ridan-to‘g‘ri Nyu-Dehlidan boshqariladi va oldingi maxsus avtonomiya huquqlaridan mahrum qilingan. Ushbu qaror Pokistonda kuchli noroziliklarga sabab bo‘lib, u BMTning tegishli rezolyutsiyalariga zid harakat sifatida tanqid qilindi.

2019-yildan boshlab Hindiston hukumati yangi ittifoq hududida tinchlik va barqarorlikni ta’minlashga intilmoqda. Mintaqaning iqtisodiy hayoti turizmni tiklash va Nyu-Dehlining temir yo‘l orqali bog‘lanishi natijasida sezilarli darajada yaxshilandi. Siyosiy sohada ham o‘zgarishlar kuzatildi: 2024-yilda o‘tkazilgan saylovlarda saylovchilarning faolligi 60 foizdan yuqori bo‘lib, avvalgi yillarga nisbatan ijobiy o‘zgarish hisoblanadi. Shu bilan birga, Pokiston tarafdori bo‘lgan va ayrim terrorchi tashkilotlar bilan aloqadorligi aytiladigan Hurriyat konferentsiyasi so‘nggi yillarda Hindiston bosimi ostida o‘z ta’sirini yo‘qotdi. Dastlabki yillarda hududdagi xavfsizlik holati yaxshilangan bo‘lsa-da, 2024-yilda yana salbiy o‘zgarishlar qayd etildi. Hindiston xavfsizlik organlari hisob-kitobiga ko‘ra, o‘tgan yili Kashmir vodiysiga tahminan 80 ga yaqin xorijlik jangarilar, asosan Pokistondan kirib kelgan. Kashmirdagi hindparast siyosiy kuchlar 2019-yilgi shtatning tarqatib yuborilishiga keskin qarshi chiqishgan, ammo Pahalgamda sodir bo‘lgan terrorchilik hujumi

natijasida mintaqaning asosiy iqtisodiy manbai – turizmga yetgan zarbani ham tanqid qilishdi.⁹

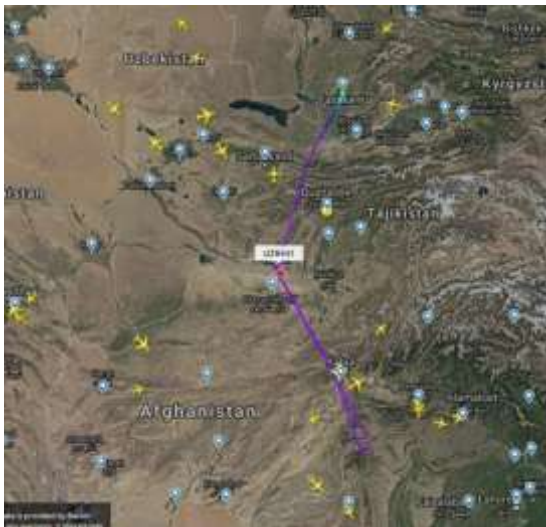
Pahalgamdagi hujum Hindiston hukumatining mintaqada xavfsizlikni ta'minlashdagi qiyinchiliklarini yana bir bor ko'rsatdi. Yangi Dehli hokimiyati Pokistondan kelayotgan jangarilarni nazoratga ololmayapti. Shunday ekan, Kashmirdagi vaziyat Modi hukumati ilgari surgan normalizatsiyadan ancha uzoq. Xavfsizlik kuchlari 1500 ga yaqin shaxsni hibsga olib, ularning oilalariga tegishli uylarni buzdi. Biroq hujumchilarni ushlab borasida muvaffaqiyatga erishilmadi. Mutaxassislar fikricha, bunday keskin choralar aholini yanada norozilikka undashi mumkin va terrorizmga qarshi kurashda ijobiy jamoatchilik ma'lumotlarini olishni qiyinlashtiradi.¹⁰

Hujumga javoban Hindiston 7-may kuni "Sindoor" operatsiyasini boshlab, dastlab Pokistondagi bir qator terrorchilik guruhi ob'ektlariga havodan zarbalar berdi. Shunday qilib, Bosh vazir Modi terroristik hujumlarga javoban yangi "norma" o'rnatdi. 2016 va 2019 yillardagi oldingi operatsiyalardan farqli o'laroq, Hindiston endi Muridke shahridagi LeT shtab-kvartirasini va Bahavalpurdagi Jaish-e-Mohammed (JeM) tashkilotini nishonga oldi, bu boshqa narsalar qatorida 2019 yilda Pulvama hujumi uchun javobgar edi. 1971 yilgi urushdan beri Hindiston birinchi marta xalqaro chegara orqali Pokistonning Panjob viloyatidagi manzillarga hujum qildi. Pokiston Hindistondagi harbiy ob'ektlarga raketa va uchuvchisiz havo hujumlari bilan javob berdi, bu esa keskinlikni keltirib chiqardi. Ikkala tomonda ham matbuot tsenzurasini tufayli zarar va yo'qotishlar haqida tasdiqlanadigan ma'lumot yo'q. Pokiston Hindistonning oltita qiruvchi samolyotini urib tushirganini da'vo qilgan bo'lsa, Hindiston ommaviy axborot vositalari dastlab uchta samolyot urib tushirilganini xabar qilgan edi Amerikaning CNN telekanali fransuz manbasiga tayanib, Rafale qiruvchi samolyoti yo'qolgani haqida xabar berdi. Harbiy to'qnashuvlar Hindiston havo kuchlari o'zi kutgan ustunlikka ega emasligini ko'rsatdi. Pokiston so'nggi yillarda Xitoy yordami bilan havo hujumidan mudofaa qobiliyatini yaxshilagan. Hindistonning yo'qotishlariga, ehtimol, Xitoy qiruvchi samolyotlari va Pokiston havo kuchlarining raketalari sabab bo'lgan. Agar Rafale qiruvchi samolyotining urib tushirilgani tasdiqlansa, bu Hindiston uchun katta muvaffaqiyatsizlik bo'ladi, chunki bu samolyot Hindiston harbiy - havo kuchlarini modernizatsiya qilish ramzi hisoblanadi. Hindiston armiyasi rahbariyati bilvosita yo'qotishlarni tan oldi, biroq terrorchilar bazalarini yo'q qilish maqsadiga

⁹ United Nations Security Council. (2024). *Resolutions on Jammu and Kashmir*. New York: United Nations.

¹⁰ Malik, A. (2022). *The Role of Lashkar-e-Toiba in South Asian Terrorism*. *Terrorism and Political Violence*, 34(5), 909-930.

erishganini ta’kidladi. Hindiston qurolli kuchlari Pokistondagi terrorchilik infratuzilmasiga hujum qilish qobiliyatini namoyish etgan bo’lsa-da, ular miqdoriy ustunliklariga qaramay, Pokistonga qarshi doimiy to’xtatuvchi vositani o’rnatolmaydilar.¹¹

2 va 3- rasmlar

AQSh 1999, 2001/02 va 2019 yillardagi Hindiston va Pokiston o’rtasidagi keskin inqirozlarda an’anaviy “parda ortidagi” vositachi sifatida ishtirok etib kelmoqda. Ammo Donald Trampning boshchiligidagi yangi ma’muriyat boshida bu siyosatda bir oz ikkilanishlar kuzatildi. Matbuotda tarqalgan xabarlarga ko’ra, Hindiston tomonidan Pokiston qurolli kuchlari bosh qarorgohi joylashgan Ravalpindidagi harbiy bazaga qilingan hujum AQShning ushbu mojaroga faolroq aralashishiga sabab bo’ldi. Aynan shu hududda yadro qurollarini boshqaruvchi Strategik rejalar bo’limi (SPD) ham joylashgan. 2025-yil 10-may kuni Prezident Tramp o’zining Truth Social platformasida Hindiston va Pokiston o’rtasida AQSh tomonidan kelishilgan otashkesim e’lon qildi. Shuningdek, u Kashmir masalasida ikki davlat o’rtasida vositachilik qilinishini ma’lum qildi. Bu xabar Pokistonda diplomatik yutuq sifatida qabul qilinsa-da, Hindiston uchun katta siyosiy muvaffaqiyatsizlik bo’ldi. Hindiston 1972-yilda imzolangan Simla tinchlik bitimidan beri Kashmir masalasida tashqi vositachilikni qattiq rad etib keladi. Shu davr mobaynida ikki tomonlama muzokaralar ko’plab bo’lib o’tdi, ammo ularning hech biri ijobiy natija bermadi. 2016-yildagi terroristik hujumlardan so’ng Modi hukumati Pokiston terrorchilarni qo’llab-

¹¹ The Guardian. (2025, March 26). *The Guardian view on Turkey’s protests: a rejection of Erdogan’s autocracy*. Retrieved from <https://www.theguardian.com>

quvvatlashni bas qilmaguncha, muzokaralarni olib borish mumkin emasligini aniq bayon qildi.

Trampning Kashmir masalasida vositachilik taklifi Hindiston tashqi siyosatida katta to‘siq bo‘lib, bu ikki mamlakat o‘rtasidagi kelajakdagi munosabatlarni keskinlashtirish xavfini keltirib chiqardi. Ayniqsa, Hindiston AQShning Hind-Tinch okeani strategiyasidagi asosiy ittifoqchilaridan biri sifatida Xitoyning mintaqadagi o‘shiga qarshi turishda muhim rol o‘ynaydi. Bosh vazir Narendra Modi uchun bu amerikalik yondashuv jiddiy siyosiy mag‘lubiyat hisoblanadi. Modi o‘zining xalq diplomatiyasida mahoratli va kuchli lider imidjini yaratishni maqsad qilgan. Pokistonga qarshi harbiy choralar ham uning bunday imidjini mustahkamlashga qaratilgan edi. Shunday bo‘lsa-da, Prezident Trampning o‘t ochishni to‘xtatish haqidagi birinchi e‘lonlari Hindistonda urushni to‘xtatishga qodir emasdek taassurot qoldirdi. Boshqa tarafdin, Hindiston rasmiylari Pokiston tomonining ikki tomonlama ishonch telefoni orqali o‘t ochishni to‘xtatishni so‘raganini ma‘lum qildi.¹²

Modi hozirda hind millatchi guruhlarning bosimi ostida qolib, sulhni tanqid qilmoqda va harbiy harakatlarni davom ettirishga chaqirmoqda. Kashmirni xalqaro maydonga olib chiqish bo‘yicha davom etayotgan bahslar ham Modining Hindistonni ko‘p qutbli dunyoda kuchli davlat sifatida ko‘rsatish orzulariga jiddiy to‘siq bo‘lmoqda. “Sindoor” operatsiyasi Hindistonning boshqa yirik davlatlar qatori mustaqil ravishda terror tahdidlariga qarshi kurasha olish salohiyatini ko‘rsatmoqchi edi. Ammo AQShning ommaviy aralashuvi va mojaroning xalqaro darajaga ko‘tarilishi Hindistonni Pokiston bilan teng darajaga qo‘yish xavfini yuzaga keltirdi — bu esa mamlakat uzoq yillar davomida undan qochishga harakat qilgan siyosiy yo‘nalishdir. Oxir-oqibat, Trampning tviti Nyu-Dehli tashqi siyosat institutida uzoq yillik tajribaga ega mutaxassislar orasida AQShni Rossiyadan farqli o‘laroq ishonchsiz hamkor sifatida ko‘ruvchi ovozlarni kuchaytirdi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Ganguly, S. (2019). The Kashmir Issue: India-Pakistan Relations and International Involvement. *Journal of South Asian Studies*, b. 345-367.
2. Fair, C. C. (2014). *Fighting to the End: The Pakistan Army's Way of War*. New York: Oxford University Press.

---

¹² Ganguly, S. (2019). *The Kashmir Issue: India-Pakistan Relations and International Involvement*. *Journal of South Asian Studies*, 42(3), 345-367.

3. Kapur, S. Paul. “U.S. Policy and the Kashmir Conflict: Balancing Regional Security and Strategic Interests,” *Asian Survey*, 2006, b. 560–567.– AQShning Kashmir mojarosidagi vositachilik roli.
4. Tellis, Ashley J. *Balancing Without Containment: India, China, and the United States in the Asian Century*. Carnegie Endowment for International Peace, 2012, b . 89–95. – Hindiston va AQShning mintaqaviy strategiyalari.
5. Bajoria, Jayshree. “The Kashmir Conflict: An Overview,” *Council on Foreign Relations*, 2020, b . 4–9. – Kashmir mojarosining asosiy sabab va oqibatlari haqida.
6. Cordesman, Anthony H. “The India-Pakistan Conflict and the US Role,” *Center for Strategic and International Studies* , 2019, b. 12–20. – AQShning Hindiston va Pokiston o‘rtasidagi siyosati.
7. Rashid, Ahmed. *Descent into Chaos: The United States and the Failure of Nation Building in Pakistan, Afghanistan, and Central Asia*. Viking Penguin, 2008, b. 153–170. – Terrorizm va AQSh siyosati haqidagi tahlillar.
8. BBC News, “India-Pakistan Tensions: What Happened After Pulwama and Balakot Strikes?” 2021. <https://www.bbc.com/news/world-asia-47411387> , 2025– Yaqinda yuz bergan harbiy to‘qnashuvlar haqida ma’lumot.
9. *The Diplomat*, “Trump’s Kashmir Mediation: A Blessing or a Curse for India and Pakistan?” 2025. Available: <https://thediplomat.com/2025/04/trump-kashmir-mediation> May 28, 2025– AQShning Kashmir mojaroidagi siyosiy roli.
10. *Al Jazeera*, “India-Pakistan Conflict Escalation and Diplomatic Implications,” 2025. [Online] Available: <https://www.aljazeera.com/news/2025/05/india-pakistan-escalation> May 28, 2025 – Siyosiy va diplomatik holatlar haqidagi yangiliklar.

